

Čitajući Zbornik radova *Svećenik Julije Bürger (1885.-1944.) i njegovo vrijeme* (2017.) ne mogu se oteti dojmu da su tekstovi ciljano smišljeni i odabrani kako bi povijest Drugog svjetskog rata na ovim prostorima naprosto revidirali. Pojedini dokumenti pomno su obrađeni i prezentirani kako bi pobjednici u tom svjetskom oružanom srazu bili prikazani kao zločinci, a gubitnici žrtve njihovih zločina. Presude tadašnjih sudova gotovo u potpunosti su odbačene, a sudski procesi tretirani kao politički smišljeni i montirani kako bi se sudilo uglavnom nevinim Hrvatima. Zanemarene su činjenice da se uglavnom radilo o osobama koje su se borile na strani poraženih snaga i pri tom učinile mnoga zlodjela, ili pak o osobama koje su aktivno surađivale s neprijateljima Narodnooslobodilačke vojske. Prikazani su dokumenti o presudi, ali ne i dokumenti o iskazima svjedoka na temelju kojih je donesena presuda iz kojih bi se moglo vidjeti za što je točno optužen ratni slatinski župnik. Korištena je terminologija političke opcije koja partizanske borbe i njihove zapovjednike naziva „zločincima“, njihove sudove smatra gotovo isključivo „zločinačkim“. Svako oslobođenje gradova od okupatorskih postrojbi i ustaške vlasti autori uglavnom nazivaju okupacijom ili padom, a komunističkim zločinima i ubojstvima smatraju pogibije i onih koji su se u vojnim odorama s oružjem borili protiv jedinica Narodnooslobodilačke vojske. Osveta pobjednika nad poraženima snagama, koju moramo osuditi, proglašena je komunističkim zločinom.

Već u početnim izlaganjima ovoga Zbornika jasno je u kojem će pravcu pisati i svoje tvrdnje usmjeravati autori priloga, a razvidan je i ideološki obrazac njihove „povijesne istine“. Sanja Bošnjak,

ršiteljica dužnosti župana Virovitičko-podravske županije, smatra da su u samostalnoj Hrvatskoj izašle mnoge istine na vidjelo poput Slatinskog Drenovca, Hude Jame i Jazovke. Koje su to istine izašle na vidjelo o Jazovki i Slatinskom Drenovcu? Možda one koju sada pišu izborni pobjednici jer Sanja Bošnjak tvrdi da su prije pobjednici pisali povijest koja po njoj nije točna. Naime, ona „jamu“ u Slatinskom Drenovcu svrstava u red „svih onih mučilišta i masovnih grobnica iz Drugog svjetskog rata“. Treba se međutim zapitati, ako je doista tako, zašto se čekalo više od dvadeset godina postojanja samostalne Republike Hrvatske da se o tome progovori? Odgovor se naprosto nameće. Čekalo se da što više potencijalnih svjedoka i tadašnjih suvremenika biološki nestane pa da se smišljeno krene u reviziju povijesti i tadašnje povijesne gubitnike pretvori u mučenike, a potom u pobjednike. Svojevremeno sam pisao o Slatinskom Drenovcu iznoseći istinu o tom navodno velikom stratištu Hrvata i već više od dvadeset godina nitko me nije demantirao. Sada se opet izvlači Slatinski Drenovac kada više

nema živih svjedoka iz vremena otkrivanja „jame“ od prije 65 godina, a vjerojatno i potpisnika izvještaja o nalazima nadležne republičke komisije o tom slučaju. Naime, još davne 1951. godine slučajno je propao dio zemljišta kod crkve Svetoga Spasa. To je, tuda prolazeći, zapazio Miloš Muselim. Tada je zapravo, posve slučajno, nastao otvor u svodu podzemne obzidane prostorije koja je bila veličine 15 – 16 metara. U njoj su se nazirale brojne kosti i ljudske lubanje što je tada potvrdio i slučajni svjedok. Otkriće je odmah prijavljeno i za petnaestak dana tamo je izašla stručna komisija Arheološkog zavoda iz Zagreba i utvrdila kako se radi o višestoljetnom grobištu još iz turskoga doba. Naime, na mjestu crkve Svetoga Spasa stajala u to je doba bila džamija, a analiza požutjelih kostiju nedvojbeno je pokazala upravo toliku starost. O tim kostima autor D. Šantoši u

Večernjem listu

od 3. svibnja 1996. u članku „Kamo je nestao 13. bataljun“

piše kako iznosi na svijetlo dana „istinu o slavonskoj Jazovki“. Po njemu je 1990. godine (baš kada je otkrivena Jazovka) došlo do slučajnog urušavanja svoda kubetnog podrma u kome su zapažene ljudske kosti pa dalje nastavlja izlagati o brojnim stratištima hrvatskih domoljuba oko Slatinskog Drenovca o čemu su „ucijenjeni i ustrašeni Hrvati“ šutjeli pedeset godina. I tako eto ovaj autor ponovo otkriva četrdeset godina ranije otkrivenu „jamu“. Zašto? Svojevrsan demanti napisan je u

Hrvatskoj ljevici

broj 6. u lipnju 1996. godine pod naslovom „Vrši li se u nas pomlađivanje višestoljetnih kostura“ u kojem je detaljno opisan događaj slučajnog otkrića kostiju iz 1951. godine i nalaz stručne komisije koju nitko do danas nije demantirao. Međutim evo opet u Zborniku radova iz 2017. godine pisanja o partizanskim zločinima nad hrvatskim mučenicima i kosturima pokraj crkve Svetoga Spasa dovodeći ih u kontekst sa sudbinom svećenika Julija Bürgera koji je vršio vjerske prijelaze s katolicizma na pravoslavlje. Postoje još uvijek živi svjedoci ovih postupaka. Zašto nisu navedene izjave ovih ljudi?

Župnik Julije Bürger je, prema iskazima svjedoka, navodno prijetio lokalnim Srbima da će biti internirani, ako ne pristanu na vjerski prijelaz. O spomenutom svećeniku Marija Mišljenović rekla je (preuzeto sa svim pravopisnim greškama): „*Ja, Marija Mišljenović, dajem potpis na koji jamčim da je moj muž zbog prelaza vjere s pravoslavne na rimokatoličku otjeran u logor Jasenovac, jer mi je sam rekao gosp. Julije Birger da se prekrstimo svi u kući da će biti pušten iz logora; bilo nas je oko 15 žena, koje smo dale 300 dinara, te ja nama obećao da će ga izvaditi iz logora.*“

Druga svjedokinja Marija

Dušanić rekla je:

„Pod

pritiskom i obećanjima da će mi se muž pustiti iz logora kući ja sam sa decom prešla na katoličku veru i platila 100 din.“

Ove izjave su kao svjedoci potvrdili i potpisali: Đuro Barčić, Latinka Klašnja, Dragica Klašnja, Adam Petričić, Dušan Tuturić, Ilija Vučković i još 35 osoba. Samo 7. prosinca 1941. u slatinskom kraju prešlo je s pravoslavlja na rimokatolicizam 474 osobe, a prije i poslije toga još 265 osoba. Ove postupke organizirali su organi lokalnih ustaških vlasti, a izvršio ih je tadašnji slatinski župnik. Kopija originalnoga dokumenata iz kojega sam preuzeo ove podatke nalazi se u:

Dokumenti o protunarodnom radu i zločinima jednog dijela katoličkog klera

, Zagreb, 1946., str. 70-72; Isto, 2008., 70-72. Neke od ovih podataka iz navedenih izvora preuzeo je i Ivan Fumić u svojoj publikaciji

U ime istine. Katolička crkva i svećenstvo u II. svjetskom ratu

(2010.), str. 30. Fumić je naveo da je župnik Julije Bürger prekrštavanje (Fumić je upotrijebio ovaj izraz – op. B. Z.), odnosno vjerske prijelaze vršio „u nazočnosti ustaškog logornika i tabornika iz Podravske Slatine. Štoviše prijetio je Srbima logorom, ako ne prihvate katoličanstvo. Nazočnost ustaša tu je prijetnju učinila realnom. Ujedno se bavio i špijunažom u korist njemačko-nacističkog okupatora, zbog čega je po presudi vojnog suda 6. slavonskog korpusa osuđen na smrt strijeljanjem.“ Viktor Novak, poznat po tendencioznim i oštrim stavovima prema ulozi Crkve u Drugom svjetskom ratu, u svojoj kontroverznoj knjizi

Magnum crimen

navodi da je župnik Julije Bürger nasilnim metodama vršio vjerske prijelaze (V. Novak,

Magnum crimen

, 1986., str. 776.).

Ima li čovjek uopće izbora u prijelomnim povijesnim trenucima? Ne zanemarujući pojedinačne situacije, većina Nijemaca u Hrvatskoj, pa tako i slatinski župnik, imali su mogućnost izbora. Mnogi su aktivno podržavali okupaciju, surađivali s njemačkim oružanim snagama i materijalno im pomagali te se uključivali u njemačku vojsku i organizacije pronacističke orijentacije, ali bilo je i drugačijih primjera poput antifašističke partizanske njemačke čete Ernest Thälmann. Dakle, mnogi Nijemci koji su tada živjeli na području današnje Hrvatske, mogli su se opredijeliti za život i borbu na strani i u sastavu okupacijskih snaga, ali i pristupiti antifašističkom pokretu čak i jedinici svojih sunarodnjaka. Baš kao što su i Hrvati imali izbor djelovati, živjeti i boriti se u sastavu postrojbi NDH ili se prikloniti jedinicama u borbi protiv fašizma kao što su to mnogi ljudi diljem Europe učinili. Dio Nijemaca priključio se partizanima, a 1943. godine kada je osnovana i njemačka četa Ernst Thälmann pristupaju u njen sastav. To nedvojbeno potvrđuje da su i mnogi slatinski Nijemci imali izbor – priključiti se nacističkim agresorskim snagama ili odabrati povijesno ispravniji, civilizacijski časniji, ali teži put antifašizma. U tom povijesnom srazu samo je jedan bio i do danas ostao pobjednik. Gubitnici diljem svijeta morali su proći temeljito propitivanje postupaka koji su obilato izlazili iz okvira humanih i civilizacijskih postupaka. Ne mogu se prebacivanjem krivnje na pobjedničke snage poništiti svi prethodno učinjeni zločini okupatora, kvistinga i njihovih suradnika koji su nakon rata u velikoj mjeri uzrokovali zločine pobjednika.

Dakle, slobodno možemo reći, kako nisu svi Nijemci u Hrvatskoj samo nesretni pripadnici svoje narodne skupine. Nepobitna je činjenica da su mnogi od njih novačeni u oružane snage NDH, ali i u njemačke postrojbe (po zločinima poznata 7. SS divizija Prinz Eugen). Prema dostupnim dokumentima značajan dio slatinskih Nijemaca sudjelovao je u borbenim djelovanjima protiv Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda. Samim time, uzimajući u obzir sve što su učinile ove formacije i njihovi suradnici, nisu mogli biti potpuno oslobođeni odgovornosti. Svoju stranu u ratu zauzeo je i slatinski župnik Julije Bürger. Gotovo sve poratne sudske postupke protiv pripadnika poraženih snaga i njihovih suradnika neki autori kvalificiraju kao komunističku

represiju.

U Zborniku piše kako su mnogi Slatinčani poginuli u bitkama protiv partizana, ali i na europskim bojišnicama. Pojedini autori o njima pišu kao ubijenim, a ne poginulim i označavaju ih kao komunističke žrtve, a vojno vodstvo NOP-a tretiraju kao zločinačko (str. 43. i 44.) Jesu li europski autori prikazivali svoja pobjednička antifašistička vojna i politička vodstva, zbog odnosa prema poraženima, posebice domaćim suradnicima agresora i okupatora, kao zločinačka? Britanci su primjerice, bez ikakve dvojbe, osudili i strijeljali odgovorne za strašne zločine u Bergen-Belsenu kada su taj logor u proljeće 1945. oslobodile britanske postrojbe. Također su smijenili 200.000 Nijemaca, uglavnom iz javnih službi naravno zbog moguće naklonosti ili čak suradnje s nacistima. Da ne spominjem savezničko nemilosrdno bombardiranje (razaranja) Dresdena veljače 1945. godine, kada je grad gotovo srušen sa zemljom, a u njemu se tada nalazilo oko 300.000 izbjeglica. Tom prigodom poginulo je 25.000 ljudi (civila), a svima je već bilo jasno da je rat gotov. Ovakvi i slični zločini pobjedničkih snaga počinjeni su diljem Europe. Kod nas se često zamjenjuju teze u korist nekadašnjih pripadnika fašističkih postrojbi prikazujući ih žrtvama komunističkog režima. Time ne želim reći da o takvim osvetničkim postupcima ne treba govoriti, upravo naprotiv, ali treba se kloniti ideološke pristranosti i želje da se zlodjela ugrade uglavnom u postupke pobjednika i na temelju toga potom utvrđuje „povijesna istina“.

U mnogim publikacijama o osvetničkim zločinima pobjednika tekstovi su uglavnom naglašeno kroatocentrični i antikomunistički. Nijemci iz Hrvatske u njima su nerijetko svrstavani u hrvatske stradalnike kako to primjerice čine Mira Pelikan te Miroslav Gazda u knjizi *Spomenar hrvatskim žrtvama Virovitičko-podravske županije stradalima 1941.-1945. i 1991.-1995*

godine

(2003.). U njoj autori donose popise “samo žrtava koje su pale u obrani hrvatske samosvojnosti” između ostalih i pripadnici Wermachta, dakle na strani NDH i nacističke Njemačke. Tako se i u spomenutom Zborniku župniku Bürgeru, Nijemcu po narodnosti, vrlo suptilno imputira hrvatstvo, a potom biva prikazan kao hrvatski mučenik.

Ante Baković, u objavljenom radnom materijalu *Svećenici - žrtve rata i poraća 1941.-1945.* (1994.) donosi i popis stradalih katoličkih svećenika, redovnika i redovnica, teologa, bogoslova i laika tijekom Drugoga svjetskog rata i poraća. Ovaj izrazito kroatocentričan autor u žrtve Crkve u Hrvata ubraja i njemačke, slovenske te druge svećenike, redovnike i redovnice.

Evo kako mons. dr. sc. Stjepan Kožul vidi ova povijesna zbivanja. On u Zborniku (str. 88.) tvrdi da je 1941. godine nastala NDH pod utjecajem sila Osovine protiv koje je došlo do velikosrpske

pobune koju pak kasnije pokriva partizanski pokret i potom totalitarni komunizam te navodno tako „skrivaju svoje brojne zločine pod boljševičkim poimanjem - antifašizma“. Kao da se uopće ne radi o izvornom ustanku naroda protiv okupatora i njemu podložne državne tvorevine. Autor vrlo stidljivo napominje da je NDH nastala pod utjecajem sila Osovine kao da pri tom želi prikriti činjenicu da je to zapravo nacifašistička grupa političkih istomišljenika značajnim dijelom svrstanih u snažne ubojite postrojbe koje ognjem i mačem uništavaju sve one koji joj se ne pokore ili pak samo drugačije misle. Pri tome ciljano nastoje zatrti čitave narode i vjerske skupine. Autor, nikako slučajno, previđa nacističke rasne zakone (unutar sila Osovine), način rješavanja židovskog pitanja kao i opći svjetski i europski antifašistički otpor. Upravo, i sam autor kaže, iz toga svjetonazorskog i političkog miljea izniče i NDH pa i ona također odmah donosi iste rasne zakone, otvara logore smrti, poput Jasenovca i počinje već 1941. godine s bacanjem nepoćudnih i drugačijih u jame poput Jadovna. Dakle, upravo u takvoj NDH kao posljedica javlja se narodni oružani otpor (antifašizam) bez obzira na čiji poziv je otpočeo. Jedino smišljenim okretanjem teza ovaj narodni antifašistički ustanak naziva se „četničkim i boljševičkim“. Zar se nisu partizanske jedinice žestoko borile protiv četničkih baš kao i ustaških postrojbi? Osim toga, pripadnici oružanih snaga NDH borili su se zajedno s četnicima protiv partizana, a konačan slom četnicima zadali su partizani pod vodstvom komunista i time spriječili glavni cilj četničke borbe, a to je obnova Kraljevine Jugoslavije i uspostava Velike Srbije u obnovljenoj državi te najavljene masovne četničke zločine nad Hrvatima. U Slavoniji su partizani srpske narodnosti oružanom akcijom uništili jednu grupu četnika koji su prešli iz Bosne u namjeri da slavonske Srbe organiziraju u svoje jedinice. Ti četnici odmah su se povezali s vojnicima NDH. Poistovjećivanje četnika i partizana te komunista i fašista je grubo falsificiranje povijesti, a na tome tragu upravu pišu pojedini autori Zbornika. Na taj način žele prikriti (zamagliti) prethodno učinjene zločine ustaške vlasti i njenih postrojbi koji su nedvojbeno upravo potpomogle brzi razvoj civilizacijski opravdanog oružanog otpora. Cjelokupan, ovaj u suštini oslobodilački i antifašistički otpor, prikazuju prvenstveno kao zločin protiv Hrvata i njihove države, a prema navodima u Zborniku naglašeno je bio usmjeren na ubijanje svećenika, redovnika i redovnica zanemarujući problem kolaboracije jednog dijela klera na području NDH. Pri tome se zanemaruje činjenica da se u Hrvatskoj borilo više od 200.000 partizana protiv takve države koja je pristankom njezinih ustaških vlasti bila u potpunosti podčinjena nacističkoj Njemačkoj. O Poglavnikovu poklonu velikih dijelova hrvatske obale Italiji, koju je trebalo boreći se osloboditi i vratiti matici, da i ne govorimo. U antifašističkoj borbi poginulo je više od 50.000 Hrvata te je zaista neprimjereno partizane izjednačavati s četnicima.

Znakovito je nadalje da uvaženi autori, kao i mnogi njihovi istomišljenici, primjerice oslobođenje Slatine nazivaju zauzimanjem ili naprosto upadom partizana što je gotovo pravilo u spomenutom Zborniku. Nije li to sve na tragu političkih opcija koje su tijekom Drugog svjetskog rata vojno poražene. Demokratsko pravo poraženih je da neometano žaluju i sjećaju se svojih stradanja, ali u zadanim općeprihvaćenim, demokratskim okvirima, što u isto vrijeme ne znači da mogu zamjenjivati teze, previđati povijesne činjenice ili još gore prepravljati te činjenice u cilju rehabilitacije povijesnih gubitnika. Još gore od toga je sve one koji ne misle tako, prikriveno ili javno, označavati kao mrzitelje Hrvatske i hrvatskoga naroda. To nikako ne pridonosi miru i stabilnosti toliko potrebnih današnjoj mladoj Republici Hrvatskoj i gura je u uzavrelu prošlost umjesto da je zajedno razvijamo i vodimo u prosperitetnu budućnost. Takva stajališta također

idu na ruku, između ostaloga, pojavi postrojavanja i marševa ekstremnih desničara ulicama naših hrvatskih gradova.

Početak 2017. godine ovako je primjerice reagiralo američko veleposlanstvo na poruke [marš a ekstremnih desničara Zagrebom](#)

:

”
Veleposlanstvo Sjedinjenih Država najsnažnije odbacuje neonacistička i proustaška stajališta izražena za vrijeme prosvjeda nekolicine ljudi u nedjelju u Zagrebu. Osuđujemo svaki pokušaj povezivanja Sjedinjenih Država s ovom mrskom ideologijom. Takva sugestija uvreda je sjećanju na 186.000 američkih vojnika poginulih u Europi u borbi protiv nacističke Njemačke i nekoliko milijuna nedužnih žrtava ubijenih tijekom Drugog svjetskog rata”.

A upravo je NDH bila saveznik i podložnik baš takve nacističke Njemačke prepisujući pritom od nje sve one zloćudne rasne zakone. Treba li sada nabrajati sve borbene i civilne žrtve u Hrvatskoj nastale u srazu fašizma i antifašizma. Upravo tekstovi o kojima govorim opravdavaju ili umanjuju žrtve nastale zloćudnim djelovanjem ustaškoga nacifašističkog sustava, a beskrajno dimenzioniraju zločine partizana.

Ian Kershaw, engleski povjesničar, u tek izdanoj knjizi *Do pakla i natrag. Europa 1914.-1949.* o ustaškom režimu i fašizmu piše kako je 1941. godine formirana Nezavisna država Hrvatska

”
preko koje su Nijemci prepustili drugima da umjesto njih obave prljavi posao“

.

Zatim kaže:

„Instalirali su režim Ante Pavelića, vođe ustaškog fašističkog pokreta, čiji teror izmiče svakom pokušaju opisa.“

(

...

)

„Zločini koje su počinili ustaški eskadroni smrti protiv Srba, Židova i Roma te masakri čitavih zajednica spadaju u samo dno sadističkog užasa.“

Znakovito je da Kershaw na 461. stranici ove knjige ističe kako *ovaj „patološki sadizam ustaša prema Srbima, Romima i Židovima Vatikan nije osudio“*

dok tvrdi da su

„franjevci sudjelovali u nekim od najstrašnijih ustaških zločina.“

Možemo li se onda s pravom pitati jesu li baš svi privođeni i suđeni svećenici bili nevin i izvedeni pred sud samo zato jer su Hrvati i katolici, kako u Zborniku sugeriraju neki autori ili su i neki od njih opravdano trebali biti suđeni zbog utvrđivanja krivnje ili nevinosti.

Treba li nadalje podsjetiti kakav je stav o NDH imao dr. Franjo Tuđman. On je u svojoj knjizi *Stvaranje socijalističke Jugoslavije*

(1960.) na 139. stranici napisao:

„Pošto je narod odmah prezreo otvorene fašističke plaćenike kakvi su bili u Hrvatskoj Pavelić, Budak i Kvaternik

... Dr. Franjo Tuđman također ističe, na 141. stranici citirane knjige, da je Josip Broz neprekidno ukazivao kako je „

borba protiv okupatora prvi i najvažniji zadatak

svih komunista i svih čestitih rodoljuba Jugoslavije, ali da se isto tako, radi osiguranja konačne pobjede naroda niti jednog momenta ne smije gubiti

pri tome iz vida ni nemilosrdna borba protiv domaćih izdajnika, jer je to nerazdvojno vezano sa borbom protiv okupatora

.“ Znači li to da neki više ne uvažavaju stavove dr. Franje Tuđmana ili to čine samo kada im odgovara?

Valja se također podsjetiti kako se nacifašistički režimi, a posebno ustaška NDH, u gotovo svim državama okupirane Europe nisu pridržavali ratnih pravila niti su poštivali Ženevske i Haaške konvencije te su tako sami sebe izuzeli od prava na njihovu primjenu i stavili se u status bande. Ponešto o ovome pisao je i Nikola Anić u knjizi *Antifašistička Hrvatska* (2005.). Njemački vojnici mogli su slobodno masovno ubijati civilno stanovništvo i ratne zarobljenike uz odobrenje nadređenih i samoga Adolfa Hitlera. Tako je postupala i vojska NDH, a feldmaršal Wilhelm Keitel 16. veljače 1942. govoreći o borbi s partizanima kaže: „

Ova borba nema nikakve veze s vojničkim viteštvom ili s primjenom Ženevskih konvencija.“

(
Zbornik

NOR-a II. knj. 1, str. 56.) S druge strane najviše rukovodstvo NOVJ zabranjivalo je vršenje odmazde nad zarobljenicima, a nakon 24. svibnja 1944. godine postupak prema zarobljenicima reguliran je Uredbom o vojnim sudovima čije su odredbe temeljene na stajalištima Moskovske i Teheranske deklaracije. Ovi sudovi sudili su isto tako i partizanskim borcima koji su u postupanju prema zarobljenicima, civilima i njihovoj imovini prekršili odredbe ovih deklaracija kao i Ženevske konvencije. Nerijetko su tom prigodom izricane smrtno presude i antifašističkim borcima. Naravno da je na području Hrvatske bilo zločina nad zarobljenim njemačkim vojnicima, ustašama, četnicima i njihovim suradnicima kao uostalom i na cijelom području okupirane pa oslobađane Europe. Oni su dakako izazvani prethodnim postupcima i zločinima nacifašističkih vojski i njihova sustava prema svim protivnicima diljem Europe. Karakter Drugog svjetskog rata i fašizma najbolje je vidljiv iz tekstova Iana Kershawa u knjizi

Do pakla i natrag

:

„Genocid je bio njegova suština“

kaže Kershaw i nastavlja: „

Ovaj rat bio je napad na čovječanstvo kakav je nepoznat u povijesti. Bio je to, dotad neznani, pad u ponor i uništenje civilizacijskih ideala nastalih u doba prosvjetiteljstva. Bio je to rat

apokaliptičkih razmjera, europski Armagedon.
(str. 366.)

.

„*Taj pakao na zemlji nisu trpjeli samo vojnici nego i civili i bio je proizvod ideologije. Odgovor na pitanje tko će preživjeti i tko će umrijeti bio je ideološke naravi.*“

Naročito je okrutno bilo u Istočnoj Europi: „

Tamo su svirepost, beskrupuloznost i prezir prema ljudskom životu prešli granice pojmljivoga. Borba je bila dio rasnog rata“

Sve ovo dovelo je do osvetničkih zločina pobjednika nad poraženima diljem Europe, a Jugoslavija u tome nije predstavljala nikakav izuzetak, upravo naprotiv.

Međutim zločini nisu poticani od vojnog i političkog vodstva antifašističkog pokreta u Jugoslaviji. Vrhovni komandant Tito izdao je zapovijed da se poduzmu energične mjere „kako bi se pod svaku cijenu spriječilo ubijanje ratnih zarobljenika i uhapšenika od strane jedinica, pojedinih organa i pojedinaca.“ (Josip Broz Tito, *Sabrana djela* knjiga 28, str. 43.) Usprkos ovim činjenicama do danas pa i u ovom Zborniku neprestance se direktno ili prikriveno sugerira kako je ubijanje zarobljenika bio dio smišljenog plana vojnog i političkoga rukovodstva NOP-a što je zapravo nastojanje da se revidira taj dio prošlosti i iskrive povijesne činjenice.

Osim „neregularnog sudovanja“ sve češće se govori o „komunističkom protjerivanju“ Nijemaca, baš kao i u ovom Zborniku. Sam župnik Julije Bürger piše 1944. godine da je vodstvo njemačke narodne skupine počelo iseljavati svoje pripadnike iz slavonskih kotareva. To znači da se i oko toga istina dotjerivala i prilagođavala kako bi se što više partizani i cijeli narodnooslobodilački pokret, a napose komunisti, prikazali u što gorem svijetlu u pravcu proglašavanja zločincima. Nije li župnik nedvojbeno kazao da je njemačka narodna skupina samoorganizirano počela iseljavanje i je li moguće da su baš tu činjenicu neki autori Zbornika previdjeli? S druge strane, treba istaknuti da su vlasti u Jugoslaviji odlučile nakon završetka rata protjerati sve preostale pripadnike njemačke narodnosne skupine koji tijekom rata nisu surađivali s partizanima. Takve odluke osvojene su te provedene i u ostalim Europskim državama u kojima je bilo građana njemačke narodnosti.

Sam način izvršenja zločina/kazne od strane „komunističke vlasti“, odnosno usmrćivanja nije usuglašen u Zborniku da bi bio vjerodostojan pa i to izaziva nevjericu u istinitost takvih kazivanja. S. Dobroslava Mlakić (družba sestara Presvetog Srca Isusova, Rijeka) piše primjerice na 176. i 177. stranici Zbornika kako je kanonik prvostolnog zagrebačkog Kaptola mons. Milan Balenović (1926.-2009.) rekao: „*Godine 1944. partizani su odveli 120 Hrvata iz Slatine u Drenovac, gdje je bio tzv. vojni sud za Slavoniju*

.

.

Među odvedenim Hrvatima bio je i slatinski župnik Julije Bürger. Svi su Hrvati poubijani u okolnim šumama Papuka, među njima i župnik. Njegova nevinna smrt bila je stravična. Odrezali su mu najprije dijelove tijela, a nakon toga su ga kolcem zatukli.“

Kako je gospodin Milan Balenović saznao o načinu na koji je ubijen župnik Bürger? Autorica ga je navela kao svjedoka. Znači li to da je on bio prisutan kada je ubijen gospodin Julije Bürger? Kako to, ako je bio prisutan, da su partizani ostavili na životu svjedoka tako strašnog zločina? O „odvedenim Hrvatima“ autor se ne izjašnjava točno jesu li to bili civili, vojnici, ustaše i slično. Osuditi i strijeljati, ubiti i zatući kolcem također nije isto što autori Zbornika smišljeno isprepliću. Je li bilo svjedoka koji su neposredno vidjeli kako i na koji način je župnik Bürger ubijen?

Miroslav Gazda iz Orahovice na 119. stranici iznosi svjedočanstvo Zore Kufner (rođena Gazda) „*Imala sam tek 17 godina, bila sam članica Ženske ustaške mladeži, kao i većina djevojaka moje dobi. Nakon pada Slatine u ruke partizana, u kuću nam ulazi naoružani nepoznati partizan i grubo me odvodi na saslušanje.*“

S obzirom da je bila članica Ženske ustaške mladeži njeno privođenje također nedvojbeno pokazuje koji su to Hrvati „hapšeni“. Ne znajući valjda sama potvrđuje svojim iskazom da su tada privođene osobe ne samo zato što su bili Hrvati već pod sumnjom da su bili suradnici ili pripadali raznim civilnim i vojnim organizacijskim formacijama u sastavu NDH. Treba li posebno isticati koju opciju u Drugom svjetskom ratu zagovara citirani autor Gazda kada kaže 121. stranici: „

Nove hrvatske povjesnice iz kojih naša djeca uče hrvatsku povijest niti ne spominju ove žrtve (misleći na one iz perioda 1941.-1945. i to na strani i u redovima postrojbi NDH – op. B. Z.) i njihova grobišta, niti poimaju koju žrtvu su njihovi očevi i djedovi dali za njihovu slobodu i neovisnost.“

O nesretnoj sudbini župnika Julija Bürgera piše kako je osuđen presudom Vojnog suda VI. Korpusa vojne oblasti NOVJ 340/1944 od dana 8. prosinca 1944. na smrt strijeljanjem. Kazna je izvršena 10. prosinca 1944. godine. Gazda komentirajući presudu u potpunosti odbacuje sve sporne aspekte župnikova ratnoga djelovanja: moguće špijunske aktivnosti, vjerske prijelaze pod pritiskom i ucjenama, te otuđivanje crkvene imovine nazivajući to montiranim procesom. Zaključuje da je to „klasičan zločinački komunistički kliše“. Sve pisane tragove i sjećanja treba kritički analizirati, a tek po tome utvrditi sve momente ove situacije.

Možda je doista vrijeme da o prošlosti progovorimo objektivno uvažavajući samo stvarne činjenice i mišljenje struke jer ratovi su doba prepuno herojstva, ali još više nasilja i zlodjela koja proizlaze iz vladajućih politika. Da su na svjetskoj razini politički i ekonomski konflikti nacionalnih vođa mogli biti riješeni do ratova uopće ne bi niti došlo. Rat je zato vrijeme kada ljudska rasa u rješavanju globalnih razmirica snagu argumenata zamjenjuje snagom oružja. Svaka od zaraćenih strana nastoji svim sredstvima doći do pobjede i dokazati ispravnost svojih postupaka. Međutim samo je jedna strana na ispravnoj civilizacijskoj strani. Naime to su oni čiji

je cilj uspostava slobode za sve narode, države i pojedince te razvijanje međusobnih odnosa punih uvažavanja i ravnopravnosti. Na tom putu oružanog sraza na obje se strane događaju djelovanja koja probijaju dosegnute civilizacijske standarde. O njima treba trijezno razgovarati i dobro odvagati uzročno posljedične veze tih događanja.

Kako bismo uopće mogli voditi dijalog oko utvrđivanja povijesnih istina s dovoljnim vremenskim odmakom moramo razdvojiti nekoliko činitelja. Prvenstveno moramo razmaknuti stvarne povijesne činjenice i događanja od naših osobnih želja kako mislimo da bi one trebale izgledati da potvrde naše svjetonazorske i političke stavove. Ne možemo osobne pristrane komentare stvarnih događanja u prošlosti proglašavati jedinom istinom i njome osuđivati sve one koji je ne prihvaćaju ili propituju. Osvrćući se u prošlost ne možemo razumno prosuđivati događaje ako ih nasilno izvlačimo iz njihova vremenskog konteksta, prava, običaja, dogovorenih stavova i dostignutog stupnja društvene svijesti. Ovaj je Zbornik nažalost upravo time opterećen no mogućnost rasprave na tu temu treba ostati i dalje otvorena.

Borivoj Zarić, dipl. politolog